

5. Пискунова Е.В. Подготовка учителя к обеспечению современного качества образования для всех: опыт России /Под ред. действительного члена РАО, доктора физико-математических наук, профессора Г.А.Бордовского. – СПб.: Изд-во РГПУ им. А.И.Герцена, 2007. – 79 с.
6. Семиченко В.А. Психология педагогической деятельности. – К.: Вища школа, 2004. – 335 с.
7. Столина Т.В. Психология личности. – СПб.: Питер, 2008. – 304 с.

*Л.Г.Николаенко,
викладач,
Кіровоградський ДПУ
ім. Володимира Винниченка*

ФОРМУВАННЯ ЯКОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ У ПІДГОТОВЦІ ДО ДІЯЛЬНОСТІ З ДОБОРУ МУЗИЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ

У статті розглядаються деякі аспекти підготовки майбутнього вчителя музики до діяльності з добору музичної інформації через формування комплексу його особистісних якостей.

Ключові слова: добір, музична інформація, особисті якості, підготовка вчителя.

В статье рассматриваются некоторые аспекты подготовки будущего учителя музыки к деятельности по отбору музыкальной информации путем формирования комплекса его личностных качеств.

Ключевые слова: отбор, музыкальная информация, личностные качества, подготовка учителя.

This article discusses some aspects of the preparation of future teachers of music to work on the selection of musical information, by creating a set of his personal qualities. Key words: selection, music information, personal qualities, training of teachers.

Key words: selection, music information, personal qualities, training of teachers.

Постановка проблеми. Одним із головних напрямів модернізації освіти в Україні є якісне удосконалення професійної підготовки майбутнього вчителя, формування його творчої особистості в умовах полікультурного виховання з розвивальною культуротворчою домінантою. Новий підхід до підготовки фахівців, покликаний гуманістичною парадигмою освіти, котрий полягає в особистісно-орієнтованому навчально-виховному процесі вузу, передбачає

концентрування навчального процесу на особистості студента, його професійному становленні та особистісному зростанні.

У реалізації цього надзвичайно складного процесу перспективних підходів до гуманізації освіти, стимулювання пізнавальної активності особистості, нагромадження досвіду її творчої діяльності, в якому беруть участь багато чинників, велику роль відіграє мистецтво, котре допомагає людині глибше пізнати себе, свій внутрішній світ, спонукає до самовдосконалення. Оскільки музичне мистецтво є складовою частиною духовної культури суспільства й специфічним видом практично-духовного освоєння світу, воно має неоціненне значення для цілісного суспільного виховання особистості, її емоційного, естетичного та інтелектуального розвитку. Тому особливо високими є вимоги не тільки до рівня теоретичних знань і практичної підготовки майбутнього вчителя музики, але й до набутого у процесі навчання комплексу особистісних якостей, необхідних для вирішення складних завдань музично-естетичного розвитку учнів.

Одним із найважливіших засобів, що забезпечують цілісну систему музично-педагогічної діяльності вчителя музики, спрямовану на всебічний музично-естетичний розвиток учнів, є якісний добір музичної інформації. Великого значення у підготовці майбутніх вчителів музики набуває розвиток самостійності, здатності критично мислити, добираючи з величезного інформаційного потоку справжні цінності мистецтва, аналізуючи і творчо оцінюючи їх, активно і свідомо формуючи музичний світ дітей. Саме такий шлях музичного виховання дозволяє реалізувати провідну ідею сучасної педагогіки: взаємозв'язок музики і життя, погляд на неї як на компонент загальної соціальної системи, який тісно пов'язаний зі всіма процесами оточуючої дійсності, перенесення акценту з навчання на розвиток і виховання людини, опору на безпосередню музичну діяльність учнів, оскільки формування самостійної, ініціативної особи є важливим не тільки для розвитку художніх здібностей, але і для застосування цих якостей у всіх сферах життя.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз психолого-педагогічної літератури з даної проблеми показує, що у здійсненні діяльності з добору музичної інформації вирішального значення набувають якості мислення учителя. В аспекті нашого дослідження великий інтерес викликають праці П.К.Анохіна, Н.А.Бернштейна, І.П.Павлова, А.Н.Леонтьєва, А.Р.Лурія, Ф.Н.Гоноболіна,

Н.П.Бехтеревої, Є.І.Бойка, Д.Н.Завалішиної та ін. Інформаційний підхід у дослідженнях естетичної і художньої галузі знань висвітлений у працях М.А.Фасіжева, Т.Голіцина, Л.Литвинцевої, Г.Локаревої, В.Мирошниченка, У.Ріжинашвілі, В.Федотової та ін.

Констатуючи, що діяльність вчителя по добору музичної інформації має вирішальне значення в музичному вихованні школярів, зазначимо, що у переважній більшості робіт висвітлення даного аспекту зводиться до розгляду проблеми репертуару, принципів його добору, і тільки в деяких акцентується увага на виробленні вміння добирати музичні твори. Підтвердження цьому ми знаходимо в дослідженнях Л.Г.Арчажникової, Л.А.Єжової, Т.Н.Овчинікової, Б.М.Целовнікова та ін. Не зважаючи на те, що в названих дослідженнях вивчаються найрізноманітніші аспекти професійної підготовки майбутніх учителів музики, а питання, пов'язані певним чином з добром репертуару, виникають в більшості робіт, сам вид діяльності з добору музичної інформації як складової частини всієї музично-педагогічної діяльності учителя музики, умови підготовки майбутнього учителя до цієї діяльності вивчені, на наш погляд, недостатньо.

Мета статті – з позицій особистісно-орієнтованого підходу розглянути проблему підготовки майбутнього вчителя музики до діяльності з добору музичної інформації через формування комплексу його особистісних якостей.

Виклад основного матеріалу. Актуальність проблеми формування особистісних якостей майбутнього вчителя музики викликана необхідністю значної оптимізації підготовки музиканта до діяльності з добору музичної інформації. Практика показує, що і для досвідченого, і особливо, для фахівця-початківця оптимальний добір – одна з найважчих ділянок роботи. Найчастіше для вдосконалення в цьому виді діяльності потрібні багато років і великий досвід. Одна з причин такого стану, на наш погляд, криється у самому підході до проблеми діяльності з добору музичної інформації, а саме в акценті на якісних характеристиках власне музичних творів, їх особливостях та принципах добору. В такому підході не враховується вплив на успішність добору індивідуальних особистісних якостей музиканта, який здійснює цей добір та особливості власне самого процесу добору музичної інформації як виду конструктивної діяльності вчителя музики.

Досліджуючи різні аспекти підготовки майбутнього вчителя музики до конструктивної діяльності з добору музичної інформації, ми прийшли до висновку, що добір музичної інформації – це складний творчий процес, який супроводжує музиканта протягом усього життя й вимагає для його здійснення достатнього розвитку певних якостей. Зрозуміло, що у навчанні, як і в процесі самовдосконалення у діяльності з добору музичної інформації принципово важливо мати чітке уявлення про конкретні якості, котрі слід розвивати музикантові. Вивчаючи цю проблему, ми прийшли до висновку, що існує цілий комплекс якостей, розвиток кожної з яких впливає на рівень добору музичної інформації.

У відповідності до психолого-педагогічних та нейрофізіологічних досліджень сучасної науки, ми розглядаємо діяльність з добору музичної інформації у системі цілеспрямованої свідомої діяльності вчителя музики як процес ухвалення рішення, котрий являє собою формування послідовності дій для досягнення певної мети на основі перетворення деякої інформації про початкову ситуацію. Інформаційна підготовка ухвалення рішення здійснюється за допомогою процедур пошуку, виділення, класифікації та узагальнення інформації про проблемну ситуацію, а також побудови «поточних» образів або операціональних концептуальних моделей. Процедура ухвалення рішення складається з попереднього висунення «еталонних гіпотез»; співставлення «поточних образів» (концептуальних моделей) з низкою еталонів та оцінки однаковості (схожості) між ними; корекції образів (моделей), співставлення гіпотез із досягнутими результатами; вибору еталонної гіпотези (чи її побудови), або розробки принципу й програми дій [1]. Отже, для здійснення процесу обробки музичної інформації та ухвалення рішення щодо її добору необхідно задіяти певний комплекс якостей мислєдіяльності музиканта, до якого входять такі якості, як, наприклад, постановка мети, аналіз та узагальнення, оперативність, швидкість гнучкість мислення, пам'ять тощо.

Разом з тим, специфіка діяльності з добору музичної інформації вимагає наявності й спеціальних музичних якостей – музикальності (котра включає певний рівень розвитку музичного слуху по усіх його компонентах, музичної пам'яті), технічної, виконавської досконалості. Якість добору музичної інформації забезпечується також наявністю у майбутнього вчителя музики глибоких загальних та спеціальних знань, широкого загального та

музичного світогляду, ерудиції тощо. Цілком природним є задіяння у процесі добору музичної інформації певних індивідуальних особистісних якостей людини.

Таким чином, для успішного здійснення процесу добору музичної інформації необхідна активізація розвитку діяльності певних якостей мислення майбутніх вчителів музики, а також спеціальних музичних та особистісних якостей, їхнього формування усією системою навчально-педагогічної роботи вищого навчального закладу. Вирішення цього надзвичайно складного завдання у практиці навчально-виховної діяльності викладача потребує, насамперед, глибокого та всебічного вивчення індивідуальних особливостей кожного студента, його особистісних якостей, фахових здібностей, стану психічного та фізичного розвитку тощо, а також розробки діагностичного інструментарію для дослідження стану розвитку якостей, котрі акцентуються під час діяльності з добору музичної інформації.

Досліджуючи зазначену проблему, ми розробили методики діагностування певних якостей мислення, музичної пам'яті, акцентованих у процесі добору музичної інформації. Суть методик, діагностичних завдань, критерії оцінювання та шкали рівнів якостей, котрі вивчалися у процесі діяльності з добору музичної інформації, висвітлені у статтях [3; 4; 5], тому в рамках даної статті на ній детально зупинятися ми не будемо. Зазначимо лише, що застосування цих методик дало нам змогу виявити рівень розвитку в студентів низки якостей мислення, особистісних індивідуальних якостей, на основі якого добиралися методи й засоби та здійснювалося їхнє подальше формування.

Вивчаючи стан підготовки студентів до діяльності з добору музичної інформації ми виявили що, на жаль, цілеспрямовано, систематично переважна більшість особистісних якостей майбутнього вчителя не формується. Скоріше за все відбувається їхній стихійний розвиток. Тому студенти, ставши фахівцями, зустрічаються з великими труднощами, пов'язаними з добром музичної інформації, зокрема з добром репертуару для роботи з шкільними хоровими колективами. За даними опитування, більшість студентів вважає, що добір репертуару для дитячого хору – це «найважча робота» для вчителя, пов'язуючи складність з оцінкою потенціалу як хору, так і твору, який добирається тощо.. Але найголовніше, на нашу думку, полягає у тому,

що, відчуваючи низку труднощів, пов'язаних з добором музичної інформації, студенти, а згодом молоді фахівці, не озброєні знаннями ні закономірностей, ні способів удосконалення в цьому виді діяльності.

Висновки. Отже, рішення проблеми ми вбачаємо у площині формування комплексу якостей майбутнього вчителя музики, а основою цього процесу має стати розробка теоретичного обґрунтування, висвітлення сутності й складності процесу діяльності з добору музичної інформації, розробка діагностичного інструментарію для вивчення особистісних якостей студентів, а також здійснення на цій основі цілеспрямованої роботи у цілісній системі вишівської музично-педагогічної підготовки.

Список використаних джерел

1. Завалишина Д.Н., Ломов Б.Ф., Рубахин, В.Ф., О системном строении когнитивных процессов: Сб. наук. тр. – М.: Наука, 1976. – с. 49 - 57.
2. Ніколаєнко Л.Г. Методика діагностування оперативності мислення в конструктивній діяльності з добору музичної інформації // Вісник Черкаського університету. – Випуск 136. – Серія: Педагогічні науки. – Черкаський національний університет. – Черкаси. – 2008 – С. 25-31.
3. Ніколаєнко Л.Г. Готовність до самостійного добору музичної інформації як педагогічна проблема // Самостійна робота студентів та її інформаційно-методичне забезпечення: проблеми, досвід, методика: Методичний вісник. – Випуск 2. – Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2009. – С. 86-95.
4. Ніколаєнко Л.Г. Діагностування оперативної пам'яті в процесі добору музичної інформації // Вісник Черкаського університету. – Випуск 146. – Серія: Педагогічні науки. – Черкаси: Видавництво ЧНУ ім. Б.Хмельницького, 2009. – С. 35-38.

*І.А.Микитюк,
аспірант,
Криворізькій ДПУ*

ПЕДАГОГІЧНА КУЛЬТУРА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ, ЇЇ РОЛЬ У НАВЧАННІ ТА ВИХОВАННІ ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ В ІНТЕГРОВАНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Статтю присвячено визначенню ролі педагогічної культури майбутнього вчителя. У статті визначаються педагогічні умови формування